

« zurück blättern vor »

FUKS I subst. m., ab 1881. **1)** *fuksem, na fuksa* ‘zufällig, durch das Zusammentreffen von Umständen, mit unerwartetem Erfolg’ – ‘przypadkiem, przez zbieg okoliczności, niespodziewanie’: 1881 Kolce XI nr 25 s.194, *WIECZ W tańcu pozna “fuksem” kilka “fest” panienek.* ○ 1912 Trub.nr 34 s.4, *WIECZ Ten przegra na fuksa, inny wygra na pewniaka.* ○ 1954 Warsz.młod. 79, *DOR Ja sam dostawałem złe stopnie, kiedy odrabiałem starannie lekcje, kiedy indziej zaś fuksem, nic nie umiejąc, zdobywałem stopień dostateczny.* – SW (gw.), LSP, DOR (pot.). **2)** ‘Schmetterlingsart (Vanessa polychlorus)’ – ‘gatunek motyla’: [hapax] (1903) 1926 Dyak.Przyr. 107, *DOR Lecą dwa brunatnoczerwone motyle (...) bardzo popolite na wiosnę (...) znane każdemu. Są to tak zwane rusatki albo z niemiecka fuksy, których kilka gatunków znajduje się u nas.* – SW (gw. zool.), LSP (zool.), DOR (zool.). **3)** ‘unerwarteter Erfolg im Sport, speziell guter Stoß im Billard; Wettkämpfer (auch Rennpferd), der einen solchen Erfolg hat’ – ‘nieoczekiwany sukces w sporcie, zwłaszcza przypadkowe wbicie bili; zawodnik (też koń wyścigowy), który odniósł niespodziewane zwycięstwo’: [hapax] 1912 Warsz.tyg.nr 44 s.2, *WIECZ Oj, totalizator wynalazek podły, “fuksy” górę wzięły, “pewniaki” zawiodły.* – SW (gw. bil.), LSP, DOR (pot.). **4)** ‘Berufsanfänger, Neuling, auch Studienanfänger oder Neumitglied einer Burschenschaft’ – ‘osoba początkująca w jakimś zawodzie, robiąca coś po raz pierwszy, nowicjusz, też student rozpoczynający studia lub nowy członek bractwa studenckiego’: 1925 Gam. Fata 8, *WIECZ Ze świeżości mundura zaraz można było poznać, że to nowo przybyły student, vulgo “fuks”.* ○ 1928 Kunc.Twarz 69, *DOR Przyszły dwa fuksy do zapisu. Jeden myślał, że tu wydają bony na obiad, drugi wszystko wiedział, tylko nie miał drobnych.* ○ 1950 Morc.Pokład 6., *DOR Jezeli znalazł się między nimi [górnikami] fuks jakiś, mający jeszcze mleko na brodzie a zielono w głowie, pouczano go dobroliwie, by nie gwizdał w kopalni.* – SW (gw.), LSP, DOR. ◇ **Etym:** nhd. *Fuchs* subst. m., ‘Neuling; Schmetterlingsart; Stoß im Billard’, GRI, nur für Inh. 1, 2, 3, 4. ◇ **Konk:** ↑fryc. ◇ **Der:** *fukswy* adj., zuerst geb. SW, nur für Inh. 3. ❖ Inhalt 4 ist im deutschen Studenten- und Schülerslang seit dem 17.Jh. belegt. Inhalt 3 ist eine besondere Verwendung davon (Bedeutungsverengung in Anspielung auf den verbreiteten Aberglauben vom Neulingsglück); Inhalt 1 ist eine Adverbialphrase, die vom Inhalt 3 abgeleitet ist (‘auf die glückliche bzw. unerwartet glückliche Art eines Neulings’). Da diese bereits 1881 belegt ist, wäre Inhalt 4 im Polnischen spätestens auf die Mitte des 19.Jhs. zu datieren.